

מראי מקומות - סוכה

י

א. הרשב"א, אם נחוש לזה, א"כ אין סוכה כשרה בעולם, ולכן כ' לפרש כפי' ר"ת (שהביא תוס' בדף ט: הבאנו דבריו לעיל), דמייירי שהיתה עליונה למעלה מכ', וכו'.

ג. טפח על טפח ביום טפח מביא את הטומאה, וכו' פרש"י, אם טומאה תחת ראשו א' וכו', לא מייתי משום דליכא רום הפסק טפח ממנו ולקרקע. ולכאו' משמע דאפי' אם הטומאה על הקרקע, מ"מ אם יש רום טפח בין הקרקע והקורה (ואפי' אם אין רום טפח בין הטומאה והקרקע), מביא טומאה. וע' ברמב"ם (טומאת מת י"ב, א'), והשגת הראב"ד שם, דהראב"ד חולק על דין זה, וס"ל דצריך להיות חלל טפח בין הטומאה והאהל. ובדעת הרמב"ם, ע' בהערות להגרי"ש שהביא דהחזון נחום נקט דהרמב"ם חולק על הראב"ד, ואילו החסדי דוד ס"ל שאין מח' בזה.

ד. כהכשרה כן פסולה ע' בשפת אמת שכ' להסתפק, האם אמרי' דדין זה הוא בכל דיני סוכה, למשל, דצריך להיות שהסוכה העליונה יש בה שיעור ז' על ז' כדי להחשיב התחתונה שהיא תחת סוכה. או לענין דפנות, למשל, אם אין דפנות לסוכה העליונה, האם אמרי' דמ"מ הוי סוכה תחת סוכה, כיון דסכ"ס הוי תחת סכך שהוא מסכך עשרה טפחים, או דלמא דצריך שיהא בסוכה העליונה כהכשר סוכה, והביא מבעל העיטור דצריך להיות שיש בה ג"כ דפנות, וכן הביא מהפרי מגדים (תרכ"ח א' במשבצות).

ה. איכא בינייהו דיכולה לקבל ע"י הדחק פרש"י פי' דת"ק ס"ל דכיון דיכולה לקבל ע"י הדחק, ממילא שם סוכה על העליונה ונפסלה התחתונה משום סוכה שתחת הסוכה. אבל ר"י ס"ל דכיון דלא תשמישא להדיא, א"כ לאו שם סוכה על העליונה, וממילא אין התחתונה פסולה משום סוכה ע"ג סוכה. אבל הרמב"ם בפיה"מ פי' באו"א, דהיינו דהנדון הוא, מהו הגג של הסוכה התחתונה, האם גג התחתונה הוא הגג, וא"כ הוי סוכה תחת סוכה ופסול, אבל אם הגג של התחתונה הוא גג העליונה, א"כ סוכה א' היא וכשרה. וא"כ, אם הגג של התחתונה יכול לקבל ע"י הדחק, נח' בזה ר"י ורבנן, ר"י ס"ל דכיון דאינו יכול לקבל אלא ע"י הדחק, א"כ גג זה אינו נחשב גג לתחתונה, וממילא גג התחתונה הוא גג העליונה, אבל רבנן ס"ל דכיון דעכ"פ יכול לקבל ע"י הדחק, א"כ נחשב גג לתחתונה וממילא פסולה משום סוכה ע"ג סוכה [ולכאו' יוצא לפי הרמב"ם דלא הק' הגמי' על שמואל "מכלל דת"ק וכו' כדפרש"י, דלפי הרמב"ם אין מח' ת"ק ור"י אם הסוכה העליונה חשיבא סוכה או לא,

המשך בעמוד הבא

א. כגון שהתחתונה צלחה מרובה מחמתה, ועליונה חמתה מרובה מצלחה וקיימי תרוייהו בתוך כ' כן גרס רש"י, וביאר דהתחתונה כשרה כיון דסכך העליון אינו סכך פסול לפסול את התחתונה, דהא תוך כ' הוא. אבל אם הי' למעלה מכ', אז הוי סכך פסול ומצטרף סכך פסול בהדי כשר לפסול הסוכה. וזהו דלא כשי' ר"ת (הובא בתוס' ט: דס"ל דגם סכך למעלה מכ' אינו סכך פסול, כיון שאינו פסול אלא מחמת גובה, וממילא אינו יכול לפסול הסוכה תחתיו (וכ' המהרש"א דגם יכול להצטרף בהדי הסכך כשר להכשיר התחתון, דאם חי' תוס' רק דאינו מבטל התחתון, הא שי' תוס' היא דאפי' סכך פסול גמור אינו יכול לפסול התחתון שהרי צלחה מרובה).

עוד נראה מרש"י דס"ל דאף דהסוכה התחתונה צלחה מרובה מחמתה, מ"מ יכול הסכך דלמעלה לפוסלה, וק', שהרי כבר הבאנו בדף ט' דמרש"י שם (ד"ה הא קא מצטרף) מבואר דס"ל דאם התחתונה צלחה מרובה מחמתה, אין הסכך דלמעלה ממנה יכול לפוסלה אא"כ צלחה מרובה מחמתה. וכ' ההגהות מיימונית (סוכה פ"ה, אות ע') דרש"י חזר מפירושו לפרש כשי' הראב"ה. אבל הפני יהושע כ' דדוחק לומר דרש"י חזר בו, ולכן כ' דגם רש"י לעיל כוונתו כדבריו כאן, אלא דס"ל דכיון דהסכך דלמעלה מבטל הסכך שתחתיו, ממילא שייך לדון דאולי יכול הסכך דלמעלה להשלים שיעור הסכך, דכיון דבטל הסכך התחתון שוב הוי חמתה מרובה מצלחה וצריך להשלים השיעור. וע"ע בשו"ת פנים מאירות (ח"א סי' מ"ד) שמיישב דברי רש"י באו"א.

ובתוס' בדף ט: בפשט הראשון כ', דמאי דצריך להיות העליונה למטה מכ' הוא בציור דהתחתונה לא הי' צלחה מרובה מחמתה בלי צירוף העליונה, ורק סכך שלמטה מכ' יכול להצטרף להסוכה התחתונה. עוד הביאו תוס' מר"ת דס"ל דסכך דלמעלה מכ' לא חשיב סכך פסול כלל, כיון שאין הפסול אלא מחמת הגובה. וע"ש שגורס דתחתונה כשרה ועליונה פסולה ה"ד, דתחתונה צלחה מרובה מחמתה, ועליונה חמתה מרובה מצלחה, וקיימא התחתונה בתוך כ', אבל העליונה לא אכפ"ל אם היא למעלה מכ' או לא, דממ"נ אינה יכולה לפסול התחתונה.

ב. מהו דתימא ניגזר דלמא מצטרף סכך פסול בהדי סכך קמ"ל פרש"י, מ"ד נגזור שמא יהי' הסכך עליונה למעלה מכ' ולא אדעת'י, ומדחזי דעליונה חמתה מרובה מצלחה, ואין בזה פסול של סוכה תחת סוכה, לא מסיק אדעת'י לחוש דלמא סכך עליונה סכך פסול הוא, קמ"ל דלא חיישינן לזה. והק'

מראי מקומות - סוכה

י. (המשך)

דהי' צריך להביא מקרא דבסוכות תשבו לפסול סוכה שתחת האילן, וע"כ הפסול הוא רק משום סוכה תחת סוכה (ואף דהסוכה העליונה אינה סוכה כשרה, מ"מ עיקר הגדר הוא דהוא סוכה תחת סכך אחרת. וע"ש שרוצה להוכיח מקו' זו דלא כשי' הריב"א, דאם האילן יכול לפסול הסכך שתחתיו, א"כ ל"ל הטעם דסוכה תחת אילן, תיפוק לי' דבטל הסכך הכשר משום הסכך פסול). וא"כ, בסדין ג"כ יהי' צריך י' טפחים בינו ובין הסוכה כדי לפוסלה משום סוכה שתחת הסוכה, וא"כ שפיר כ' תוס' דהיכא דהסוכה צלתה מרובה מחמתה כשר, אע"פ דהסדין ג"כ צלתו מרובה מחמתו, דהא אין שייך הפסול של סוכה תחת סוכה. וא"כ, כיון שיש כאן סכך כשר שצלתו מרובה מחמתו, אין שייך לפוסלה ע"י סכך פסול שלמעלה ממנו.

אבל המהרש"א הק' עליו, דלכאוו' יוצא מדברי אחיו דאין פסול של סוכה תחת האילן אא"כ הסוכה נמצאת י' טפחים תחת האילן, ולא מצינו דהפוסקים מחלקים בין אם האילן י' טפחים למעלה מהסוכה או לא, ומשמע דבכל אופן פסולה, וא"כ ע"כ אי"ז משום הדין סוכה שתחת הסוכה [ומה שנקטה הברייתא ולא תחת אילן, כ' בקהלות יעקב (ח) דהיכא דגבוה י' איכא ג"כ הפסול דסוכה תחת סוכה, וא"כ אגב גררא נקטה התם]. וע' בקהלות יעקב (סי' ח, א, והבאנו דבריו לעיל) דכ' ליישב קו' המהרש"א על אחיו, דלעולם צריך י' טפחים בין הסוכה ובין הסדין, ומיושב קו' המהרש"א על תוס'. ומה שהק' המהרש"א דבאילן לא מצינו חילוק בין פחות מי' לי', כ' הקה"י דאה"נ, כדי שיהי' נקרא "אילן" או "בית", אי"צ שיהי' י' טפחים, ויכול לפסול משום סוכה תחת אילן או בית, אבל כדי שיהי' נקרא סוכה תחת סוכה, צריך להיות סוכה שיש בה י' טפחים [ואף דלא כתיב "אילן" או "בית" בקרא, משמע מדבריו שם דכיון דהם קבועים, בזה שפיר יש לפסול הסוכה שתחתיו, וכמו דאמרי' דאין דירת עראי יכולה לבטל דירת קבע, משא"כ דבר שהוא עראי צריך י' טפחים]. וע' פני יהושע (ט: ד"ה במשנה) דג"כ כ' לתרץ על דרך זה.

ח. ועיטרה בקרמין ובסדינין, וכו'

ע' בבאר יוסף (פ' אמוה, עה"פ בסוכות תשבו, אות ד'), שהעיר על אריכות התנא בכל מיני ההידור. וביאר שהוא כדי להורות לנו שיש להשתדל להדרה ולפארה להסוכה בכל מה דאפשר, כי בזה מגלה ביותר את גודל הכרת הטובה והחסד בהנס שנעשה לנו אז.

אלא המח' היא אם הגג התחתון חשיב גג או לא, דאין שייך כלל להא דשמואל. ולכאוו' צ"ל לשיטתו דהי' ק' להגמ' לומר דס"ל לת"ק דנחשב התחתון לגג אע"פ שאינו יכול לקבל כרים וכסתות].

אגב, ע' בר"ן (ריש ה: בדפיו) דביאר דר"י אזיל בזה לשיטתו, דס"ל דדירת קבע בעינן (כדאי לעיל ז), וא"כ אם אין יכול לקבל דיורין אי"ז כלום. אבל רבנן ס"ל דסוכה דירת עראי בעינן, וא"כ שפיר העליון נקרא סוכה אפי' אם אינו יכול לקבל כרים וכסתות [ואף דהוא פירש על דרך רש"י, אבל לכאוו' גם להרמב"ם שייך לומר כן, דאם דירת קבע הוא אי"ז נחשב לגג, אבל אם דירת עראי הוא גם אם אינו יכול לקבל כרים וכסתות יכול להיות דירה].

ו. פירס עליה סדין

נח' הראשונים בביאור ציור המשנה. תוס' הביאו מתשובת הגאונים דהב"ע דהסוכה הי' חמתה מרובה מצלתה מלבד הסדין, אבל אם יש צלתה מרובה מחמתה מלבד הסדין, אין הסדין פוסלה, וכשי' תוס' (ואולי גם רש"י, ע' לעיל) לעיל ט: וע' בריטב"א שתמה ע"ז, דא"כ מאי קמ"ל, פשיטא שאין הסדין מהני כסכך כשר להכשיר הסוכה. והביאו תוס' שי' ר"ת, דס"ל דהציור הוא דהסדין מגין על הסכך שלא יתייבש ויעשה חמתה מרובה מצלתה, וכן בנשר, וכ' הריטב"א דגם זה לא נהירא. וע' בר"ן (ה: בדפיו) דפי' המשנה כפשוטו, דמייירי דאע"פ שאין הסדין מסייע להכשר סוכה כלל, מ"מ יכול לפסול הסכך הכשר. והק' המהרש"א על שי' התוס', הא בסדין מייירי כשצלתו מרובה מחמתו, ומבואר לעיל בתוס' דס"ל דאם האילן הי' צלתו מרובה מחמתו, אז אפי' אם הסוכה הי' צלתה מרובה מחמתה תהי' הסוכה פסולה, ומ"ש אילן מסדין. וכ' לחלק בין אם הי' הסכך שם מקודם או הדבר הפוסל, דאם הסכך הי' שם מקודם, והי' צלתו מרובה מחמתו, אפי' אם אח"כ מאהיל עלי' באילן, ואפי' אם האילן צלתו מרובה מחמתו, לא מהני לפסול הסכך כשר. וא"כ בסדין, דבא אחר הסכך, כשר אע"פ שצלתו מרובה מחמתו. אבל באילן, בדרך כלל בא האילן קודם הסכך, ולכן אם צלתו מרובה מחמתו פוסל הסכך הכשר.

ז. פירס עלי' סדין (שי' אחי המהרש"א)

ע' במהרש"א דהביא מאחיו דבאמת הפסול סוכה שתחת האילן הוא פסול של סוכה תחת סוכה, וכמו שמבואר מהגמ'